

På jakt efter turkisk demokrati

Daniel Urey Palme Center
July 13, 2007

Det turkiska presidentvalet blev en utmaning för turkisk demokrati, anser Volkan Aytar från tankesmedjan TESEV och Nigar Göksel från European Stability Initiative (ESI).

Presidentvalet och parlamentsvalet, som av konstitutionella skäl flyttades fram från november till juli, kommer att visa hur pass starka Turkiets demokratiska strukturer är och hur mycket respekt för demokrati turkisk militär har sedan statskuppen 1997, konstaterar de båda. De påpekar också att militären och den kemalistiska rörelsen knappast är nöjda med reformerna som Turkiet genomgått under AKP:s regeringstid eftersom de anses ha bidragit till att ifrågasätta den turkiska statens karaktär. En karaktär som anses vara absolut sedan Turkiet bildades 1921.

Detta är ett allvarligt missnöje, påpekar Volkan. Ett smakprov på detta är militärens protest mot Abdullah Güls presidentkandidatur och de kemalistiska demonstrationerna som förkastar det Turkiet som inte är kemalistiskt och därför stödjer militärens roll som den absoluta beskyddaren av den turkiska staten. Turkiet har också skadats av konstitutionsdomstolens beslut att ogiltigförklara Güls presidentkandidatur på grund av att två tredjedelar av parlamentarikerna inte närvarade vid röstningsprocessen. Denna så kallade regel har aldrig använts och bör snarare betraktas som politiserad, säger han. Dessvärre bäddar den för framtida politiska haverier när presidenten skall väljas eftersom partierna fått ett nytt effektivt verktyg att hindra presidentkandidater som de ogillar. Oppositionspartier i Turkiet är knappast kända för att vara konstruktiva, tvärtom består dess politik av att till varje pris hindra regeringens politik, påpekar Volkan.

AKP:s politik förvånar den kemalistiska rörelsen eftersom de vunnit gehör bland grupper i Turkiet som knappast betraktas som AKP-anhängare. Till och med det sekulära näringslivsorganet TÜSIAD stödjer försiktigt AKP:s linje eftersom den befarar att turkisk ekonomi inte gynnas av CHP som tenderar att politiskt och ekonomiskt isolera landet. Den kemalistiska rörelsen oroas också av att AKP, i det fördolda, bedriver en islamistisk agenda vars värderingar hotar Turkiets nationella identitet där en stark och sekulär stat ingår.

Gemensamma intressen

Men från TESEV:s sida har en dold islamistisk agenda inte identifierats, förklarar Volkan. Däremot har TESEV funnit gemensamma intressen mellan den sekulära demokratiska rörelsen och den islamistiska rörelsen med AKP som politiskt parti. Båda rörelserna tycks sträva efter starkare demokratiska strukturer och ökade mänskliga rättigheter i Turkiet, påpekar Volkan och ser därför orsaken till varför sekulära turkar börjat att stödja AKP:s

politiska linje. Islamisterna i AKP var de som efter statskuppen 1997 insåg att Turkiet inte kan bli ett strikt muslimskt samhälle som det gamla Refah-partiet önskade.

Trots gemensamma intressen mellan ovan nämnda rörelser, förekommer också en oro hos den sekulära demokratiska rörelsen att AKP inte undgått den turkiska nationalismen. AKP jagar nya röster och legitimitet hos nationalistiska krafter genom att tala deras språk och delvis föra en nationalistiskt ställningstagande.

Turkiska politiker plockar mera poäng på att vara EU-skeptiker än EU-vänliga, något som inte undkommit AKP:s ledning, påpekar Nigar Göksel. Detta innebär att regeringspartiet bedriver en motsägelsefull politik, hävdar hon. Samtidigt som regeringen för en EU-vänlig politik med demokratiska reformer, försöker den tillfredsställa dess främsta kritiker - CHP och militären - genom att bland annat lagstifta om en ny anti-terror lag eller skapa Artikel 301 som vållat Turkiet en negativ internationell uppmärksamhet. Dessvärre har EU:s skeptiska attityd till ett turkiskt EU-medlemskap också bidragit till att vingklippa regeringens möjligheter att förändra landet.

Hetsig debatt

Den hetsiga debatten om Turkiets politiska och sociala förändring förekommer också på gräsrotsnivå. Icke statliga organisationer som GençNet, ARI Movement eller Young Civilians är några av de mest välkända organisationerna som arbetar med att väcka opinion och debatt om Turkiets framtid bland turkiska ungdomar. Ett annat exempel som reflekterar över ungdomars åsikter om turkisk politik framgår i en studie som nyligen publicerades i tidskriften Turkish Policy Quarterly. Denna studie, genomförd av Jinnyn D. Jacobs, fokuserar på turkiska studenters förhållning till de politiska och sociala förändringarna som Turkiet genomgått under 2000-talet. Jinnyns studie identifierar en hierarki av politiska frågor som studenterna betraktar som problem för den turkiska nationen. Kurdfrågan hamnade på första plats, strax därefter kom Turkiets EU-medlemskap, religion och politik, arbetslöshet och ekonomi, Turkiets relation till Mellanöstern, samt den utbredda korruptionen i landet. Studenterna påpekade också att dessa problem delvis kan lösas genom att Turkiet satsar på en ökad kommunikation, utbildning och politiskt deltagande.

Men det väsentliga med Jinnyns studie är inte den hierarki av politiska frågor som identifierades. Istället bör fokus läggas på de rekommendationer som studenterna

föreslog som lösningar på problemen, och det gap som existerar mellan deras tänkbara lösningar och verkligheten i Turkiet. Till exempel riskerar en ökad kommunikation att ständigt stöta på motstånd från de som hävdar att Turkiets nationella karaktär är oföränderlig. När det gäller ökad utbildning så ackumuleras problemen för Turkiet. Jinnyn anmärker i sin studie att endast 20 % av 1,8 miljoner ungdomar som genomförde inträdesprovet till universiteten 2004, fick plats på landets universitet.

Ännu värre kommer Turkiet, som redan satsar på ökade utbildningsmöjligheter, få svårigheter att erbjuda universitetsplatser åt de fem miljoner unga som förväntas göra samma prov 2010. Ett ökat politiskt engagemang bland turkiska ungdomar ter sig också svårt att uppnå när siffror visar att upp till 70 % av dem tar avstånd från politiskt deltagande. Det innebär att studenterna står inför många utmaningar innan deras rekommendationer för att lösa de politiska problemen blir verklighet.